

ชื่อ : ศึกษาการเจริญวิปัสสนาภาวนาเพื่อบรรลุความเป็นพระโสดาบัน
 ผู้วิจัย : พระบุญนำ โกวิท (ชั้นภาคี)
 ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (วิปัสสนาภาวนา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: พระครูโกศลศาสนบัณฑิต ผศ. ดร., ป.ธ.๓, พธ.บ. (การบริหารการศึกษา),
 พธ.ม. (ปรัชญา), Ph.D. (Philosophy)
 : ดร.บุญเลิศ โอธูสุ, ป.ธ.๘, พธ.บ. (การสอนสังคมฯ), พธ.ม. (ธรรมนิเทศ)
 พธ.ด. (พระพุทธศาสนา)

วันสำเร็จการศึกษา : ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๐

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ เพื่อศึกษาสภาวะความเป็นพระโสดาบันในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท เพื่อศึกษาหลักการเจริญวิปัสสนาภาวนาในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท และเพื่อศึกษาการเจริญวิปัสสนาเพื่อบรรลุความเป็นพระโสดาบัน โดยการศึกษาข้อมูลจากคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท คือพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา และคัมภีร์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาเรียบเรียงบรรยายเป็นเชิงพรรณนาเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ และแก้ไขตามคำแนะนำ จากการศึกษาวิจัยพบว่า

พระโสดาบัน แปลว่า ผู้เข้าถึงกระแสพระนิพพาน เข้าสู่มรรค คือ เดินทางถูกต้องตามอริยมรรคอย่างแท้จริงจักไม่ปฏิสนธิเกิดในอบายภูมิ มีนรกเป็นต้น เพราะรักษาศีล ๕ และมีสัมมาทิฐิเห็นสังขารไม่เที่ยงเป็นทุกข์ไม่มีตัวตน จะสำเร็จพระอรหันต์ในวันข้างหน้า เลื่อมใสยิ่งในพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เชื่อว่า ผู้ถึงพร้อมด้วยทัสสนะบ้าง ผู้มาสู่พระสัทธรรมบ้าง ผู้ประกอบด้วยวิชาของพระเสขะบ้าง ผู้เข้าถึงกระแสธรรมบ้าง ผู้มีปัญญาแทงตลอดบ้าง ผู้ย่นจรตประตอมตะบ้าง พระโสดาบันไม่มีทางตกต่ำ มีความแน่นอนที่จะสำเร็จสัมโพธิในวันข้างหน้าเพราะสังโยชน์ ๓ ประการสิ้นไปแม้บุคคลนี้พ้นจากนรก กำเนิดสัตว์ดิรัจฉาน ภูมิแห่งเปรต อบาย ทุคติ และวินิบาต

วิปัสสนา คือ ข้อปฏิบัติเพื่อฝึกจิตให้เป็นสมาธิเกิดปัญญาเห็นแจ้งในอารมณ์ต่าง ๆ โดยความเป็นรูป-นาม ที่พิเศษนอกออกไปจากบัญญัติโดยอาการไม่งาม ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตาใช้ หลักปฏิบัติ ๒ แบบ คือ ๑) ปฏิบัติสมณะนำหน้าเพื่อจิตตั้งมั่นเป็นสมาธิใกล้ฉานแล้วจึงปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาโดยการกำหนดรู้ รูป นาม ด้วยญาณเห็นสภาพของรูปเป็นไปความไม่เที่ยงตามไตรลักษณ์ จนจิตบริสุทธิ์ ๒) ปฏิบัติวิปัสสนาล้วน โดยการตามรู้อารมณ์ปรมาตม์ที่ปรากฏชัดทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ตัณจิตที่ตั้งมั่นเป็นสมาธิกำหนดอโยจจตจจ จนหยั่งเห็นรูป นามปากฎชัด จิตพิจารณารู้ทันขณะปัจจุบันเกิดขึ้นจนดับลงไปให้เกิดปัญญารู้ไม่ยึดถือในรูป นาม

การปฏิบัติเพื่อบรรลุความเป็นพระโสดาบัน คือ มีศีลบริสุทธิ์ให้จิตสงบเป็นสมาธิตั้งมั่น เพื่อเกิดปัญญาในเบื้องต้น มีสัมมาทิฐิปฏิบัติให้เกิดปัญญา แล้วจึงปฏิบัติสมถยานิกหรือวิปัสสนา ยานิกด้วยวิธีใดวิธีหนึ่ง โดยการเจริญสมถหรือวิปัสสนาก่อนแล้วจึงใช้วิปัสสนาญาณจนเกิดปัญญาเห็นแจ้งในธรรมชาติที่แท้จริงของรูปและนามซึ่งมีลักษณะเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ และไม่อยู่ในอำนาจของใคร ผู้ที่ปฏิบัติเห็นการเปลี่ยนแปลงของอนิจจัง ทุกขัง อนัตตาจึงเป็นแนวทางการปฏิบัติเพื่อบรรลุพระโสดาบัน

Thesis Title : A Study of Vipassanā Meditation to Attain the Sotāpanna
Researcher : Phra Boonnam Kovito (Khanpasi)
Degree : Master of Arts (Vipassana Meditation)
Thesis Supervisory Committee
 : Asst. Prof. Dr. Phrakhru Kosalasanapundit, Pali III,
 B.A. (Educational Administration), M.A. (Philosophy), Ph.D.
 (Philosophy)
 : Dr. Boonlert Otsu, B.A. (Social Studies), M.A. (Dhamma
 Communication), Ph.D. Buddhist Studies)
Date of Graduation : May 15, 2017

Abstract

This thesis entitled 'A Study of Vipassanā Meditation to Attain the Sotāpanna' has three objectives: 1) to study Sotāpanna-hood in Theravada Buddhist scriptures, 2) to study insight development in Theravada Buddhist scriptures, and 3) to study insight development for attainment of Sotāpanna. This is a documentary research. In this research, data sources from Tipiṭaka, commentaries, sub-commentaries and related scriptures were collected and then the contents were analyzed in descriptive method.

In the study, it was found that the word 'Sotāpanna' basically refers to one who attains the stream of Nibbāna; it means that he/she who is at this stage is a person who is walking on the noble path; he/she will not be born in woeful states, hell, for instance, because he/she strictly observes five precepts and possesses right view, he/she sees vicissitude of things and non-self. In this stage, it is said that he/she will become Arahanta in the next day. By and large, it is believed that he/she has unchanged faith in Buddha, Dhamma and Sangha and thereby making him/her perfect of view, or he/she is called one who comes to Dhamma, one who is following the learner's knowledge, one who is reaching the stream of Dhamma, one who possesses penetrative wisdom, one who comes closest to the door of immortality. Based on these ways, Sotāpanna becomes certain to attain enlightenment state in the next future because three fetters has been destroyed by him/her; no hell, animal plane, hungry ghost and woeful states would be expected.

According to Buddhism, insight actually means the mental practice leading to concentration and wisdom and thereby seeing all dispositions by means of a form and abstract. Under this, a practitioner will see beyond what is named by ways of non-beauty, impermanence, suffering and non-self. In this practice, two methods

enlightenment state in the next future because three fetters has been destroyed by him/her; no hell, animal plane, hungry ghost and woeful states would be expected.

According to Buddhism, insight actually means the mental practice leading to concentration and wisdom and thereby seeing all dispositions by means of a form and abstract. Under this, a practitioner will see beyond what is named by ways of non-beauty, impermanence, suffering and non-self. In this practice, two methods were found: 1) one can start with calm in order to gain concentration then practicing insight development through mindfully contemplation on a form, or an abstract by means of knowledge of contemplation on impermanence of a form according to three common characteristics till one's mind becomes pure, 2) one begins with only insight development through mindfully contemplation on ultimate object appearing through eyes, ears, nose, tongue, body and mind, when mindfulness arises and being able to clearly see a form and abstract then one exercise one's mind to see present moment through wisdom till one's mind is without attachment to a form or an abstract.

As far as the practice for attainment of Sotāpanna is concerned, one should purify one's sets of precept so that one's mind would become calm by the help of wisdom in early stage then one possesses right view leading to wisdom and then one begins either the practice of the tranquility or insight meditation. In this way, one can see the real nature of form and abstract being full of impermanence, suffering and being unable to be controlled by any. It is said that one who can see the vicissitude of things by way of impermanence, suffering and non-self would be verified as the one who is on the way of Sotāpanna.